

Alexandru BOTU

Despre castrul, fortul, cetatea Dierna (Orșova)

S-a născut la 8 martie 1948, în comuna Vladimir-Gorj. Este inginer automatist și lucrează de la absolvire într-o firmă de cercetare de profil. Are câteva pasiuni, printre care istoria ocupă un loc aparte, unde documentele disponibile mai mult ocultează decât descifrează, provocându-l. Deocamdată publică doar unele fragmente dintr-o colecție monografică.

Izvoarele arheologice, atâtea câte au fost la îndemână, au adus dovezi suficiente despre o continuitate a locuirii vecinătăților Orșovei actuale; ele confirmă – ceea ce era aproape firesc pentru un teritoriu atât de prielnic, din toate punctele de vedere – că această locuire se pierde în negura timpului.

“...Este greu de delimitat, mai ales la începuturi, istoria orașului Orșova de istoria zonei din care face parte. De aceea voi vorbi inițial despre istoria Clisurii Dunării, urmând ca ulterior să revin cu niște repere istorice scurte și la obiect, referitoare numai și numai la Orșova.

Cuprinsul Clisurii Dunării – așa-zisă și zona Orșovei – a fost populat din zorii vieții omenești. Cele mai vechi dovezi materiale despre prezența umană provin de la sfârșitul paleoliticului mijlociu și din paleoliticul superior. Peștera lui Climente din Cazanele Dunării a fost locuită, de asemenea, de oamenii musterianului alpin.

Oamenii epipaleoliticului – vânători de păsări și animale mici – veniți din sud, au poposit pe aici acum vreo 12.000 de ani. Ei foloseau arme și unelte din silex, descoperite în Peștera Cuina Turcului din Cazanele Dunării (actualmente sub nivelul lacului).

Faza neolitică este și ea atestată prin numeroase descoperiri arheologice, multe dintre acestea putând fi vizitate. Ele aparțin neoliticului vechi (cultura Stracevo-Criș), mijlociu (cultura Vinca) și târziu (cultura Salcuta și Tisa Polgar). Săpăturile au dat la iveală așezări formate din bordeie, locuințe de suprafață, gropi menajere, platforme și instalații de foc. Materialul arheologic – bogat – alcătuit din ceramică, unelte de piatră și os, greutatea pentru plasele de pescuit și pentru războaiele de țesut, idoli și altare de cult din lut, ne spun ca locuitorii Clisurii se ocupau pe atunci cu agricultura, creșterea vitelor, pescuitul și olăritul...” (Internet)

Despre această perioadă și acele locuri, **Ovid Densușianu**, în *Dacia preistorică* (care este astăzi judecat greșit, respectiv că mai mult a fabulat decât ar fi dedus pe baza dovezilor istorice invocate, deși pe fond și nu pe detalii nu i se poate imputa nimic neștiințific) spune:

“... Regiunea adiacentă Defileului Dunării a fost intens locuită încă din cele mai vechi timpuri.

Dunărea a însemnat, în acele vremuri îndepărtate, pentru populațiile primitive, principala poartă de legătură între părțile orientale și cele occidentale ale unei Europe care, în urmă cu 10 - 15.000 de ani, după cum spun specialiștii, abia începea să se dezmorească – în părțile ei nordice – de sub întinsele calote de gheață ale ultimei glaciațiuni.

Primele relatări despre Porțile de Fier, sau cataractele Dunării, le aflăm la Homer, care spune că ele se aflau lângă Okeanos Potamos, sau Istru, acolo, unde după Hesiod a fost aruncat într-o ca-vernă adâncă, balaurul cel legendar, care înspăimântase până și pe zeii Olimpului. Încă de atunci ea devenise un punct geografic important.

În timpurile romane, ele erau cunoscute sub numele de *Portae Caesariae*, căci după cum știm Carpații Meridionali, în geografia militară romană, purtau numele de *Caucas*.

Pliniu cel Bătrân le descrie ca pe o gigantică operă a naturii completată de o magnifică construcție: “Aici catena munților se întrerupea deodată. Porțile erau formate din grinzi îmbrăcate cu fier, iar pe sub ele curgea un pârâu, din care exhală un miros foarte greu. În partea de apus, aceste porți erau apărate de un castel așezat pe vârful stâncilor spre a împiedica trecerea ginților nenumărate”.

Pe aici au trecut, după cum se relatează în poemele epice atribuite lui Orpheu, și eroii argonauți navigând cu corabia Argos în sus pe Okeanos Potamos, dincolo de ținuturile locuite de scythii arcași și păstorii hyperborei. Ajunși la strâmtoarea Munților Rhipaei, ei au trecut înfricoșati de vâltorile și stâncile ce se aflau în apropiere de insula Iernis, Erythia sau Rusava – insula Ada Kaleh din timpurile recente – aflată cândva în amonte de cataractele sau gherdapurile de la Porțile de Fier, și s-au oprit osteniți la gura râului Ternesos, Cerna de azi, în portul în care se ridicau vestitele *Columnae Herculeae*.

Herodot scrie că, după cum a aflat de la preoții egipteni, regele Sesotris sau Osiris plecând cu o flotă compusă din corăbii lungi, a supus pe locuitorii de lângă “Erythra Thalassa”, de

Partea I-a

unde nu a mai putut naviga mai departe din cauza strâmtorilor.

Dar cel mai mare erou al antichității care a marcat profund istoria acestor locuri este Heracle sau Hercules Iovio, numit în legendele din regiunea carpatică Iovan Iorgovan.

Printre cele 12 munci pe care i le-a impus regele Eurysteu din Mycena era și aceea de a-i aduce faimoasele cirezi de vite ale lui Geryon din insula Erythia.

Hercule, cum ne spune Apollodor, după ce sosește lângă Okeanos Potamos, unde se afla insula Erythia, ridică în munți, două colonne, în memoria călătoriei sale.

Numeroși istorici și geografi din antichitate au căutat să descopere locul în care au fost amplasate aceste grandioase construcții, și strâmtoarea muntoasă din apropiere, creându-se numeroase confuzii, ce s-au perpetuat până în zilele noastre, mulți autori fiind convinși că este vorba de Gibraltar. Totul pornește de la confuzia dintre denumirea modernă, chiar și în timpurile istorice, de Ocean sau mare deschisă, și Okeanos Potamos pe care grecii vechi o foloseau de fapt în cazul Dunării sau Istrului, râul cel mare de la nord.

După Herodot însă : “Grecii, care locuiesc lângă Pontul Euxin, povestesc, că Hercule aducând cirezile de vite, ce le luase de la Geryon, a venit în țara aceasta, care atunci era pustie și pe care acum o stăpânesc scythi. Iar Geryon locuia în afară de Pontul Euxin, în insula pe care grecii o numesc Erythia (Roșia sau Rusava), situată lângă Gadira (Gadeira) în afară de Columnele lui Hercule”.

Erythia înseamnă în grecește Roșia iar această insulă de care pomenesc poemele antice, nu este deci o ficțiune geografică. Ea ar putea fi identificată cu Insula Ada-Kaleh ce se afla înainte de construirea barajului de la Porțile de Fier, la vărsarea Cernei în Dunare, la Orșova sau Podul Rusavei cum mai sunt denumite locurile în legendele românești...” (Fragment din *Dacia preistorică* – Ovid Densușianu – http://www.nouaromanie.ro/redescoperirea_romaniei_files/defileu_2.htm)

În ceea ce privește existența unei adevărate cetăți antice pe teritoriul Orșovei, unii istorici înclină să creadă că începuturile s-ar datora lui Traian (cf. Andreea Demirgean), care a trecut Dunărea pe poduri de vase, pe la Laederata, localizată pe teritoriul actual al Serbiei și prin dreptul unei insule asimilată cu insula Orșova, având – în acest caz – nevoie de consolidarea unui cap de pod în apropiere, sub forma unei construcții

Piciorul podului lui Apolodor din Damasc de la Drobeta

de apărare provizorii. Denumirea castrului Dierna ar putea proveni din latină, semnificând “despicare”, așa cum se scrie pe Tabula Traiana, respectiv că Traian a deschis drum prin defileul Dunării, pe câțiva kilometri de porțiuni dificilă, prin desplicarea munților. (Mentionez că, în anumite perioade de mai târziu, insula Ada Kaleh chiar a fost denumită drept insula Orșova). Și alte izvoare istorice ne conving că trecerea trupelor romane, venite prin dreapta fluviului, s-ar fi făcut pe lângă/peste insula Ada Kaleh. Ar exista argumente pentru o astfel de localizare, după cum există și unele argumente contra. Desigur că și alte insule, dacă ar fi existat și pe atunci pe Dunare, pe porțiunea ieșirii din Cazane (unde tronează Tabula Traiana) și până la Drobeta, respectiv: Ogradena/Ogradina, câteva insule mai mici în zona Porților de Fier și terminând cu insula Șimian ar fi putut să servească teoretic, la o adică, pentru legătura de poduri de vase. În sprijinul alegerii insulei Orșova/Ada Kaleh drept conexiune pentru podurile de vase, ar veni faptul că insula Ogradena era mai nepotrivită, fiind foarte aproape de ieșirea din Cazane, unde Dunărea se lărgea învolburată, curgând vijelios, insulițele mici din zona Porților de Fier se exclud ca fiind necorespunzătoare unor astfel de întreprinderi, iar insula actuală Șimian era prea în câmp deschis, nepermițând surprinderea adversarului.

Scenele de pe Columna lui Traian par să susțină ipoteza debarcării pe malul stâng al Dunării în zona vărsării Cernei în Dunăre, unde exista și suficient spațiu de manevră pentru o astfel de operațiune.

(continuare în pagina 15)